

Text dokumentu č. 1/1749 Hist., ze dne 1.5.1749

1

Nařízení

Marie Terezie

ze dne 1. května 1749

zrušení české dvorské kanceláře a zřízení Directoria in Publicis et Cameralibus

Milý pane Harrachu!

Od nastoupení své těžké vlády jsem se nezaobírala ničím více, než jak by bylo možné v rozlehlých, Bohem mně svěřených zemích zařídit jak soudnictví, tak i zemské záležitosti, neboli tzv. publicis et politicis, a tedy jako pro každého jednoho bohatého i chudého rychle nastolit bohumilou spravedlnost a rovněž i zlepšit stav vnitřní správy mých království a mých služebných zemí i vlastní bezpečnost v oněch zemích.

Kdykoli to okolnosti i nadále těžkých válečných časech dovolovaly, věnovala jsem vždy veškeré úsilí i starost tomu, abych dosáhla blahodárného konečného cíle, který jsem si předsevzala. Se vším, co jsem v této věci od času nařídila, jste byl předem seznámen. Ale úpravy, jež měly být ve vládních záležitostech všech zemí provedeny, však nebývají v prvních nařízeních zcela dokonale stanoveny, nýbrž účinnost těchto věcí se musí ukázat teprve v průběhu času, tak jsem také až dosud zaznamenala, že v uplynulém roce Císařským Veličenstvem a Láskou započatá a mnou řízená úprava nejdůležitějších záležitostí zemské politické správy měla dobré výsledky, které nepodlehly dosavadním nepříjemným kolizím mezi zemskými úřady, že vše se vyřizuje rychle a že jak vojenství a kontribuce, tak i finance byly dány do takového pořádku jako nikdy předtím.

Naproti tomu jsou vedeny různé stížnosti na soudní správu a na zdlouhavost jejího řízení.

Protahuje se vyřizování vnitřní správy, a protože s nimi bývají často těsně spojeny ostatní provinční záležitosti, nedá se jedno bez druhého správně projednat, takže až dosud se musí jedna věc projednávat často na dvou místech, to jest u dvorní deputace a v kancelářích, čímž jednak jsou radové rozptylováni a jednak to přidává zbytečnou práci a psaní.

Jsem proto nucena nechat úplně oddělit soudnictví od vnitřní správy těchto zemí a tím dosáhnout toho, že jedna záležitost už nadále, jako dosud, překážet druhé a zdržovat její projednání, nýbrž že vše bude moci být vyřízeno bez průtahů.

Vzhledem k tomu je má vůle a příkaz, aby ke dvoru jako k nejvyšší instanci příslušely spory ze všech mých dědičných německých zemí na způsob revize, odvolání nebo jednoduchého návrhu vedle několika smíšených záležitostí, patřících do soukromého práva, a byly projednány u velkého soudu složeného ze tří předsedů (z nichž první má mít na starosti řízení celé skupiny) a z patnácti radů z panského, rytířského a učeného stavu.

Na podporu soudnictví ale nechť je tento velký soud rozdělen na tři sbory takovým způsobem, že první předseda nebo kancléř (jímž nejmilostivěji a z obzvláštní důvěry jmenuji svého dosavadního rakouského kancléře hraběte von Seilerna, známého svou dlouholetou velkou zkušeností, obratností a právní horlivostí) by měl mít volno předsedat tu tomu, tu onomu sboru, a zároveň by měl mít pravomoc

oběma ostatním předsedům, to jest oběma vice-kancléřům (jimiž jmenuji z téže nejmilostivější důvěry svého dosavadního rakouského a českého vice-kancléře hraběte von Oeda a hraběte Kořenského) přidělovat rady podle svého dobrozdání, nicméně především s přihlédnutím k tomu, aby v radě, kde se projednávají české soudní záležitosti, bylo více radů českých než rakouských a naopak tam, kde se projednávají rakouské soudní záležitosti, bylo více rakouských než českých, nikdy však jen samotní čeští nebo rakouští.

Co se ale týká péče o vnitřní správu, tato bude i nadále projednána Císařským Veličenstvem a Láskou a pak za mého řízení v konferenci pro vnitřní záležitosti. Přípravné práce ale podnikne zvláštní sbor, vedený hrabětem von Haugwitzem jako prezidentem direktoria pro vnitřní a finanční záležitosti, a potom hned budou každý týden předneseny Císařskému veličenstvu a Lásce a mně. Potom to bude takto zde na mém dvoře soudnictví odděleno od vnitřní správy, oddělí se samo sebou i v ostatních zemích, a to tak, že:

1) Všechny záležitosti, které zde projednává konference pro vnitřní záležitosti, musí být předány v těchto zemích deputacím.

K tomuto cíli chci, aby tyto deputace měly, kromě dolnorakouské, vlastnosti královské reprezentace a komory představující mou nejvyšší osobu.

V Dolním Rakousku, kde jsem v současné době osobně přítomna, by měla být jmenována samotná vláda pro vnitřní záležitosti.

Protože by se ale nehodilo, aby bylo v jedné zemi více reprezentací nebo místodržitelství a aby, jak bylo výše uvedeno, všechny vnitřní záležitosti byly svěřeny oněm královským reprezentacím, proto chci, aby bylo na mé dobré vůli závisící a jen nepřítomné české krále zastupující místodržitelství v Praze tímto zrušeno a zřízení královské reprezentaci předány všechny zemské záležitosti projednávané zde konferencí pro vnitřní záležitosti a předtím královským místodržitelstvím.

Naproti tomu budou nejvyšší zemští úředníci ustanoveni podle starého zemského zřízení vykonávat i nadále svou činnost a úřad vymezené řádem zemským, tak jak je vykonávali i předtím. Nadto chci, aby byl z těchto zemských úředníků vytvořen vlastní sbor pod obecným názvem „Sbor královských českých nejvyšších zemských úředníků v Království českém“ pod vedením nejvyššího purkrabího a za jeho nepřítomnosti toho nejvznešenějšího z přítomných, kterému by měly být nadále přenechány smíšené záležitosti patřící nejvyššímu soudu, jak bylo předtím řečeno, podle soupisu v příloze B a také ty, které by byly jinak svěřeny spolu s nejdůležitějšími širšími záležitostmi podle zemského řádu k projednání na místodržitelství.

Těmto nejvyšším zemským úředníkům, protože mají jen málo povinností, postačuje z podřízeného personálu jeden sekretář a jeden koncipista, který by zároveň vedl i protokol, jak jeden registrátor a jeho zástupce, kteří by měli na starosti registr a expedici, pak čtyři kancelisté a jeden dveřník. Z ostatního podřízeného personálu budou přijati jen nejzdatnější, kteří budou pro královskou reprezentaci nezbytně třeba, ostatní budou posláni s dosavadním platem na odpočinek.

2) Všechny soudní jednání, která jsou dosud předmětem nejvyššího soudu, zůstávají v oněch zemích u jejich pravidelných soudů; co ale

3) se týče smíšených záležitostí, příslušících podle soupisu v příloze B nejvyššímu soudnímu kolegiu, budou předány v Čechách, jak předtím svrchu řečeno, nejvyšším zemským úředníkům, na Moravě královskému tribunálu, ve Slezsku královskému úřadu, v Dolních Rakousích vládě, v Horních Rakousích zemskému hejtmanství a v domácích rakouských zemích a v Tyrolích rovněž jejich vládám.

V tom vůbec spočívá má hlavní myšlenka při oddělení vnitřní správy od soudnictví; zároveň z toho koneckonců vyplývá, že jelikož v oněch zemích ustavené reprezentace napříště přestávají výhradně mou nejvyšší osobu, mají budoucně ve všech oněch zemích neodpíratelnou přednost před soudními úřady, nejvyššími zemskými úředníky, zemskými hejtmanstvími, tajnými tribunály a před vládami, nebo jak samy

sebe jmenují. To se však týká těchto reprezentací jen jako celku na jejich zasedáních, nikoli jednotlivých členů, kterým zůstává jejich postavení, jak je právě předepsáno v instrukcích vyhotovených oněmu deputacemi z okruhu dosavadních radů v deputaci každé země.

Je tedy Vší povinností to, co je vám výše předepsáno, nejen okamžitě uvést v život a seznámit s tím kancelář, nýbrž toto mé rozhodnutí oznámit ve vydaných výnosech příslušným zemským správám k jednotejnému plnění.

Dále je má opravdová vůle, aby mnou výše stanovené nařízení začalo všude platit desátého toho měsíce s dodatkem, že ponechávám těm nižším úředníkům, kteří by tímto nařízením byli z dosavadních kanceláří vyřazeni, jejich dosavadní plat až do jejich nového umístění. A zůstávám Vám s císařskou, královskou a zeměpanskou milostí nakloněna.

Schönbrunn 1. května 1749

Marie Terezie v. r.